

ЛУГАНСЬКИЙ ПАТРОННИЙ ЗАВОД — підприємство, що в різні періоди своєї діяльності випускало боеприпаси для бойової, мисливської і спортивної стрілецької зброї, виготовляло і ремонтувало різні види зброї, патрони та комплектуючі, а також верстати і продукцію цивільного призначення. Засн. 1795 як Луган. ливар. (гармат.) завод, дир. призначено шотланд. інж.-винахідника, зброяра, організатора виробництва К. Гаскойна. Його створенням були закладені основи металург., вугледобув. та маш.-буд. пром-стей України. Крім того, рік поч. будівництва заводу і робітн. с-ща навколо нього, що отримало назву Луган. завод, вважається роком заснування Луганська. На заводі працювало чимало видат. учених, які зробили вагомий внесок у розвиток індустр. Донбасу, серед них — І. Тіме, Є. Ковалевський, А. Мевіус, І. Фелькнер та ін. Буд-во заводу велося упродовж 10-ти р. 1797 введена в експлуатацію 1-а повітр. піч, розрах. на відливання 100 пудів боеприпасів у тиждень, 1800 — домна № 1, на якій вперше в Рос. імперії чавун був виготовлений з використанням коксу. Отриманий метал використовували для виробництва ядер, бомб і гранат, якими за корот. час завод забезпечив гармати всіх великих фортець і оборон. споруд Чорномор.-Азов. узбережжя, Київ. департаменту, а також Поділ. і Кавказ. армії. Попри інновації, закладені під час створення заводу, розроблення передових методів плавлення не було повністю завершено. Підпр-ву доводилося працювати на урал. сировині, що помітно підвищувало собівартість. Від 1816 воно було збитковим і кілька разів знаходилося під загрозою закриття. Тільки завдяки високій якості продукції, а також знач. попиту на гармати і боеприпаси у воен. час заводу вдалося проіснувати до 1887. У 1892–95 підприємство докорінно реконструйов. і перейм. у Луган. казен. патрон. завод, осн. спеціалізацією якого стало виробництво бойових патронів для стрілец. зброї. Згодом на заводі працювало бл. 1700 осіб, 1-й нач — К. Кабалевський (1895–1906). На поч. 20 ст. Л. п. з. був одним з трьох найбільших патрон. заводів Рос. імперії і випускав 35 млн патронів щороку. Під час рос.-япон. війни завод виготовив 140 млн патронів, а за роки 1-ї світової війни виробництво збільшено вдвічі. 1916 завод випускав 50–60 млн патронів щомісяця, що складало 40–45 % усього виробництва патронів у країні. Тоді ж на Л. п. з. працювало 8400 робітників, у серед. 1917 за рахунок евакуйованих із захопленого австрійцями румун. королів. патрон. заводу їхня кількість зросла до 9300 осіб. У лютому 1918 завод націоналізовано. Під час воен. дій 1918–20 влада в Луганську неодноразово змінювалася, практично повністю зруйнов. Л. п. з.

випускав 3–4 млн патронів щомісяця. 1927 в СРСР запроваджено політику засекречування військ. промисловості, тому 1928 Л. п. з. названо заводом № 60. Перед 2-ю світ. війною діяло 19 цехів. Осн. продукцією були патрони для гвинтівок зразка 1908, патрони для пістолета ТТ, ланки для кулеметів, а також верстати для патрон. виробництва і машинобудування. З поч. війни наприкінці 1941 завод евакуйовано у р-ни Уралу, Сибіру, Серед. Азії, де на базі його цехів створ. 7 окремих підприємств. Після звільнення Луганська почалося відновлення заводу, 1-а черга якого завершена у червні 1944. Підпр-во перейм. у патрон. завод № 270. 1945 він був нагородж. орденом Трудового Червоного Прапора. Тривалий час його очолював П. Шовковий (1932–41, 1943–56). Після війни потреба в патронах знизилася, тому на заводі відкрили нові цехи з випуску токар. і фрезер. верстатів, колонк. бурових установок, відцентрових насосів і навіть меблів, кристал. люстр і друкар. машинок «Ятрань». З-д № 270 перейм. у Луган. патронно-верстатобуд. завод, який одним із перших у СРСР освоїв великосерійне виробництво фрезер. верстатів з цикліч. і числовою системою програм. керування. На підприємстві розроблено і впроваджено у виробництво особливо складні високопродуктивні верстати з автомат. заміною інструменту і числовим програм. керуванням моделей СВМ1Ф4 і СФ68ФЗП. Від 1964 — Луган. верстатобуд. завод, від 1988 — ВО з одним. назвою, яке виробляло пром. продукцію 74-х найменувань. У структурі — металург. (заг. потуж. 20 тис. т щороку), верстатобуд., інструм. (потуж. 423 тис. од. різноманіт. технол. обладнання та інструменту), комплексно-автоматизов. патронне (спеціалізується на випуску спорт.-мислив. патронів 4-х видів) виробництва та виробництво товарів нар. вжитку (бл. 30 найменувань). 1981–96 — ген. дир. Е. Новохатко. У 1970–80-і рр. завод переживав розквіт. На ньому працювали 18 тис. осіб, забезпечуючи країну найрізноманітнішою продукцією: роботизов. центрами з числовим програм. керуванням і автомат. лініями, буровими установками і вакуум. технікою, токар. патронами і вузлами тракторів, друкар. машинками, замками, іграшками тощо. За створення принципово нових механізмів колектив отримав 10 медалей ВДНГ. 1991–96 на базі Луган. верстатобуд. заводу існував Луган. монет. двір (об'єкт № 2 НБУ), на якому карбувалися укр. монети. У 1990-і рр. завод опинився у затяж. кризі внаслідок різкого скорочення виробництва. Втративши замовлення на випуск патронів, підприємство не змогло повністю перебудуватися на випуск цивіл. продукції, зокрема й тієї, яка для нього була звичною ще з рад. часів: металорізал. верстатів,

бурового устаткування, товарів нар. вжитку, меблів. 1991–2001 на металобрухт порізано бл. 5 тис. т різного устаткування (зокрема 645 од. мех., 937 од. спец. технол. обладнання, 400 од. транспорт. засобів). Значну частину завод. устаткування також розпродано і розкрадено. 2001 запроваджено процедуру санації Луган. верстатобуд. заводу (оздоровлення і реорганізації виробництва), в рамках якої інвестором визначено ЗАТ «Брінкфорд». Станом на листопад того ж року на підприємстві працювали 3200 осіб. Новим етапом розвитку патрон. виробництва стало створення 2002 ЗАТ «Л. п. з.». Від 2010 — у складі Держ. концерну «Укроборон-

пром». Осн. продукція: спорт.-мислив. патрони 5,45×39-4, мислив. патрони 7,62×39-8 та патрони 9×18-7 зі свинц. осердям, а також на заводі освоєно та сертифіковано патрони стандарту НАТО 5,56×45. На донних частинах патрон. гільз, виготовлених на заводі, стоїть клеймо «270». Кількість працівників (2013) — бл. 800 осіб. 1 липня 2014 завод перейшов під контроль бойовиків т. зв. Луган. нар. респ., які налагодили виробництво набоїв для влас. потреб. За неофіц. даними, до березня 2016 випущено 10 млн патронів для т. зв. нар. міліції.

А. В. Бадер, О. А. Забудкова

Бібліографічний опис:

Луганський патронний завод / А. В. Бадер, О. А. Забудкова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-58993>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).